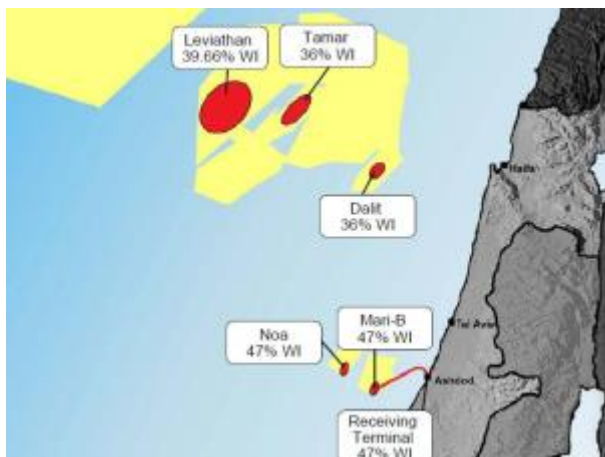

Innledning om Israel og olje

Av Erik Skare

Dette er ei innledning som ble holdt på et seminar for Palestinakomiteens Faglige Utvalg 05.10.2013.

Først av alt er det verdt å si at jeg ikke er noen ekspert på emnet. Tvert imot vet jeg forsvinnende lite. Det som jeg legger fram her er først og fremst resultatet av alt for mange timer med å avis- og boklesing de siste årene, tips fra søstre og kamerater og en del gode svar på dumme spørsmål som jeg har stilt. Dette er ingen fasit. Heller bør dette sees på som noen av flere faktorer som spiller sammen i den dialektiske totaliteten. Når det gjelder å analysere konsekvensene har jeg hatt store problemer, men hva har man ellers marxismen til?

Så, da den tidligere israelske statsministeren Golda Meir måtte si én ting som hun og israelere mislikte

med Moses, konstaterte hun bittært at etter 40 års vandring i ørkenen, tok han en brå sving til venstre til det absolutt eneste stedet i Midtøsten som ikke hadde olje. Hadde Golda Meir fortsatt vært i live måtte hun nok spist i seg ordene.

For et par år siden kunne nemlig israelske geologer slå fast at tvert imot, så viste det seg at Moses ikke bare hadde slått seg ned på et sted med olje, men på det stedet som kanskje har den største oljereserven i hele Midtøsten akkurat nå. Åpenbart vil det ikke bare ha regionale følger, men også globale. Jeg skal i denne innledningen gå gjennom spørsmål som:

- Hvor letes det?
- Hva er funnet?
- Hva er tidshorizonten?
- Hva er potensialet?
- Hva er aktuelle konsekvenser?

De fire første spørsmålene er ganske greie å gjøre rede for. Det siste noe vanskeligere. Da trenger vi noen som kan mer enn meg, men jeg skal ihvertfall forsøke å gå gjennom noen mulige punkter. Det vil bety at land som f.eks. Libanon, Tyrkia og Kypros må taes med i regninga, i tillegg til de større spillerne som USA, Kina og Russland.

For å gjøre det veldig enkelt: Store olje- og gassfelt ligger i Middelhavet utenfor kysten til Palestina, og kan deles inn i 5 hovedfelt (se kart):

1. Leviathan
2. Tamar

3. Dalit
4. Mari-B
5. Noa

I tillegg har man Shfela-bassenget rett ved siden av Vestbredden – mellom Gaza og Jerusalem (se kart 2 – trykk for å forstørre).

Det uten tvil største feltet er Leviathan-feltet med sine 325 km² som en regner med har 4,2 milliarder oljefat i seg. Til sammen regner man med at man har gjort funn tilsvarende 250 milliarder oljefat. For å sette i perspektiv hvor vanvittig mye olje det faktisk er snakk om, så kan det være verdt å nevne at Saudi-Arabia har olje tilsvarende 260 milliarder oljefat. Bare Leviathan- og Tamar-feltet vil gjøre Israel selvforsynt med energi i 35 år (fram til 2047). Israel vil med andre ord være det tredje største oljeskiferlandet i verden – kun slått av USA og Kina. Vi snakker altså om et Israel som ikke bare har sikra seg selvforsyning med energi, men som også kan bli en av de største energieksportørene globalt.

Ikke den enkleste olja

Desverre for Israel – og alle som har et snev av sympati for de som blir ramma av miljøkrise – er det ikke vanlig råolje det er oppdaga, men oljeskifer. For de som ikke vet hva dette fenomenet er, så handler det om en fellesbetegnelse på sedimentære bergarter (avsetningsbergarter) som inneholder store mengder kerogen (en organisk forbindelse som man ofte finner i sedimentære bergarter). Ved å, i fravær av oksygen, varme opp leirskiferet til en høy nok temperatur, vil kerogenet spaltes (pyrolyse) til gass, kondenserbar olje og en fast rest.

Pyrolysen har tidligere blitt gjort ved å frakte bergartene til et eget sted hvor prosessen gjennomføres (*ex-situ*), men ved hjelp av mer moderne og effektiv teknologi kan nå oljeskiferen varmes tilstrekkelig opp under bakken (*in-situ*).

Det høres jo åpenbart enkelt nok ut, men det er – som vanlig – flere svært alvorlige ulemper. Det den israelske oljekapitalen vil bekymre seg for utvinningsprisen. Uten unntak er det svært mye dyrere å utvinne oljeskifer enn vanlig råolje, og oljeskiferen blir vanligvis først utvunnet når man går tom for råolje. USA er et strålende eksempel på et land som i større grad har gått over til den dyrere oljeskiferen og skifergassen etter at de nådde peak oil.

For vanlige folk vil den største bekymringa være miljøskadene:

1. Skiferoljeutvinning krever store arealer av jord. Utvinning, prosessering og fjerning av avfall ødelegger i stor grad de originale økosystemene, og det kan tiår før landområdene er normale igjen etter utvinning. Til og med da vil det ikke være sikkert at man har klart å reetablere det biologiske mangfoldet.
2. Ofte krever utvinning av skiferolje at man må senke grunnvannsnivået. I Estland må man f.eks. senke grunnvannet med 25 kubikkmeter for hver kubikkmeter med skiferolje. Samtidig trengs det store mengder vann for å kjøle ned produktet. Spesielt i de vestre delene av USA har det vært kontroversielt.
3. Skiferoljeutvinninga fører i svært mange tilfeller til en forgiftning av grunnvannet i området p.g.a. at det ikke bare pumpes vann ned i bakken for å utvinne oljeskifer, men også store mengder med kjemikalier. Mario Salazar, en ingeniør som har jobbet i over 25 år som teknisk ekspert for EPA sitt prosjekt med pumping av kjemikalier utenfor Washington har uttalt om prosessen: “Om 10 til 100 år kommer vi til å finne ut at det

meste av grunnvannet vårt er forgiftet. [...] Mange mennesker kommer til å bli syke, og mange mennesker kan dø”.[1]

4. Utvinninga av skiferolja bidrar også til alvorlig luftforurensing ved å slippe ut nitrogenoksid, svoveldioksid og hydrogenklorid.

Så med andre ord er oljeskiferen i Israel rimelig underutvikla p.g.a. teknologiske og miljømessige vanskeligheter. Noen regner med at en ikke vil klare å produsere for fullt før i 2017.

Før vi går videre kan det være verdt å bemerke at Israel og Canada har inngått en avtale om konsekvensutredning av Shfela-bassenget etter at Canadas ressursminister Joe Oliver var på besøk i Israel.[2] En annen som også var på besøk i juli, 2012 var Vladimir Putin, Russlands president. Formålet med besøket var å diskutere gassfeltene, eventuelt samarbeid og utvinning. Russland og Israel har ikke hatt et historisk sett nært forhold, men under besøket ba Putin ved Klagemuren i Gamlebyen i Jerusalem og gjorde det rimelig tydelig – mellom linjene tross alt – at Jerusalem politisk og historisk sett var israelsk. Russiske GazProm har siden da signert en avtale med Israel om framtidig distribusjon av de store israelske gassressursene, og planer om å bygge en flytende plattform ved Kypros for å bearbeide produktet.[3] Dette må selvsagt sees i lys av den russisk-ukrainske konflikten i 2009.

Regionale og globale konsekvenser

La oss ta det første først. Når det gjelder oljereservene i Middelhavet er det ikke selvsagt at de tilhører Israel – selv om et gammelt jungelord sier at det Israel vil ha, tar hun. Det er ikke akkurat som at landene i Midtøsten har måtte grave dypt etter ting å kjekle om, men nå ligger også f.eks. Leviathan-feltet godt plassert utfor Palestina, men godt innenfor rekkevidde av Kypros, Libanon og Gaza. Som om ikke det var nok betyr det at også Hellas og spesielt Tyrkia melder seg inn i det geopolitiske maktsilletet via Kypros for å få sin del av kaka.

Da olja først ble oppdaget, gikk Libanon raskt ut med en advarsel til Israel om at de ikke skulle bore. Israel sa at det ikke var noe problem ettersom de ikke borret i *libanesisk* farvann. Lederen for det libanesiske parlamentet og leder for det erkereaksjonære og palestinafiendtlige sjia-partiet Amal, Nabih Berri, uttalte blant annet at:

“Israel raser fram får å gjøre situasjonen en fait accompli og rask til å presentere seg selv som et oljeemirat – og ignorerer det faktum, ifølge kartene, at reservene strekker seg inn i libanesisk farvann”.[4]

Samtidig har begge sidene gjort ting mer spent hvor den Hizbollah-ledete opposisjonen anklaget den daværende libanesiske statsministeren, Saad Hariri, for å ikke beskytte landets ressurser. Den daværende israelske ministeren for infrastruktur, Uzi Landau, uttalte på sin side at Israel ville bruke makt om nødvendig for å beskytte sin rett til å utvikle områdene. Selvsagt, den israelske infrastrukturen er bedre utbygget, så Israel vil være klar til å suge ut all olja før libaneserne en gang har begynt å konsekvensutrede.

Dette gjelder som sagt ikke bare Libanon og Israel, men også andre, mer militært svakere land som Kypros. Kypros fant nemlig kort etter Israel en utvidelse av Leviathan-feltet som den erklærte som et eksklusivt økonomisk område – kjent som Blokk 12 av Leviathan-feltet. Tyrkia har blant annet brukt krigsskip til å angripe akkurat dette området som fikk den gresk-kypriotiske presidenten, Dimitris Christofias, til å uttale:

“Hvis Tyrkia ikke endrer krigsskipsdiplomati sitt og slutter å oppføre seg som den regionale politioffiseren, vil det bli konsekvenser som uten tvil vil være alvorlige – for hele regionen, det tyrkiske folket og først og fremst de tyrkiske kypriotene”.[5]

Alt dette skjedde i 2011 samme året som Tyrkia og Israels forhold ble betydelig kjøligere – et forhold som historisk sett har vært rimelig greit, men som har gått nedover etter at det islamistiske partiet AKP tok

makta i landet. De fleste norske medier har fokusert på massakren på Mavi Marmara og Tyrkias støtte til palestinerne for at forholdet har kjølnet, men helt konkret handler dette først og fremst om gass. En sak hvor Israel har valgt side med gresk-kypriotene. Et eksempel var da Israel kuttet en militærkontrakt på 90 millioner dollar til Tyrkia for å presse dem unna gassfeltene.

Et eksempel på hvor mye gassen har å si er det eksklusive besøket Benjamin Netanyahu la til Kypros 16. februar 2012, hvor han uttalte:

“Jeg kom hit for å utvikle våre bilaterale forbindelser, våre økonomiske bånd og våre bånd innen energi”.[6]

Det øverste på agendaen var naturlig nok å diskutere utvinning av gass, og olje- og gassrør for eksport til Europa og Asia. Som dere husker er Russland via Gazprom involvert med Israel og Kypros. Det betyr at Tyrkia også vil ha press fra den store bjørnen om de skulle forsøke å blokkere for dem. Igjen så må vi se på dette i lys av at Israel bruker olje- og gassreservene til å forbedre den beleirede situasjonen de befinner seg. India er et annet land Israel allerede har tette handelsmessige forbindelser med, og som nok gjerne er interessert i å forbedre dem nå som Israel har et ekstra kort på hånda.

Her kan det være verdt å trekke inn Iran, Irak og gass- og oljeledninger, men jeg har rett og slett ikke hatt evne til å gå inn i den saken. Poenget er at ja, et Iran med atomkraft vil forskyve den geopolitiske balansen i området i disfavør av Israel, men dette handler om mye mer.

Oljekonkurrenten Saudi-Arabia

Så hva med Saudi-Arabia? Her må vi se oljefunnene til Israel i et større, globalt perspektiv. Et av de største fortrinnene til OPEC-landene har vært at de har hatt mulighetene til å diktere oljeprisene – med den famøse oljekrisa i 1973 som beste eksempel. Walter Russel Mead hos The American Interest påpeker at disse landene vil fortsette å være rike selv om de nye funnene av oljeskifer hos Israel, USA og Kina vipper balansen i feil retning, og de vil ha et pressmiddel ved å selge råolja billigere enn den dyrere oljeskiferen. Over tid vil derimot de arabiske regimene ha mindre påvirkningskraft i Europa og resten av verden (for eksempel på Italia og Frankrike). Som Mead sier: Vi kan bevege oss mot ei tid hvor det er få som bryr seg om det som skjer i den persiske gulfen.

Men hva vil det si for USA? Som jeg skreiv i artikkelen “Hvorfor USA elsker Israel” er det gode forholdet mellom Israel og USA knyttet til USAs interesser. Interessene av Israel som opprettholder av status quo i området, men også gjennom de palestinske områdene som laboratorium for nye våpen som må testes ut. Igjen Mead: Et energirikt Israel med mange nye venner vil gjøre landet til en enda mer verdifull alliert for USA, og dermed må vi også utsette datoen for når USA velger å forlate Israel til fordel for palestinsk frigjøring.

Det vil også si at et Israel med store olje- og gassreserver i større grad vil være mindre bekymra for den isolasjonismen som nå truer i horisonten på grunn av okkupasjonen – i form av manglende legitimitet, kampanjen for boikott, deinvesteringer og sanksjoner, og generelt utelukkelse fra det internasjonale gode selskap. Allerede er Israel den økonomisk- og militært sett største makta i området. Nå vil den også være supermakta i området når det kommer til energi. Slik jeg ser det vil olje- og gass være dårlig nytt for palestinerne, som vil se et Israel enda mindre villig til å gi slipp på okkupasjonen. Den økonomiske basisen – forutsetninga for at israelerne skal gi slipp – er jo på ingen måter til stede slik det ser ut nå.

Hvis det går slik det ser ut som det vil gå, så kan det tyde på at Israels olje- og gassfunn vil få større regionale innvirkninger enn det den arabiske våren vil ha. Det er ikke gode nyheter for palestinasympatisører.

Likevel er det flere motsigelser som spiller inn og som gjør dette vanskelig å analysere. Israel har en sterk miljøbevegelse som nok vil jobbe hardt mot å utvinne oljeskiferen. Det er ei kraft å regne med. Samtidig er Israel et land med en råkapitalisme som har skapt store økonomiske forskjeller mellom folk. Det gjør at mange nok vil prioritere olja for å få hjulene i den israelske økonomien i gang. Det fører oss til neste motsigelse. Ok, la oss si at Israel utvinner olja og faktisk klarer å skape en større egalitarisme i det israelske samfunnet. Hva vil det ha å si for bosettingene? Selvsagt er det ideologi som spiller inn når folk tar med seg det de har fra Tel Aviv og slår seg ned på okkupert område, men det er også et faktum at mange israelere blir tvunget til det, fordi de rett og slett ikke har råd å bo i Tel Aviv eller Haifa. Skatteprivilegier og billig huslån gjør at mange fattige israelere – spesielt fra tidligere Sovjet – drar inn til bosettingene. Kommer strømmen av israelere inn i okkupert område til å stoppe opp? De økonomiske fordelene kom tross alt til p.g.a. at israelske myndigheter forstod at det ikke holdt med de ideologiske bosetterne.

Et annet punkt er oljekapitalen. Det er ikke bare å gå inn i Israel. Shell har blant annet vært skeptisk fordi de *også* har interesse i de arabiske landene, og israelsk oljeutvinning kan komplisere dette. Vi vet at Statoil har vært i Israel i forbindelse med funnene. Hva de har kommet fram til og hvor involvert Statoil er, kan jeg ikke svare på. Vi i Palkom kommer ikke til å klare å stoppe oljeutvinning, men vi kan forhindre at norsk oljekapital er med på laget. Med ei ny regjering er det ikke selvsagt at Norge kommer til å forholde seg til internasjonal rett i denne saken.

[1] <http://www.propublica.org/article/injection-wells-the-poison-beneath-us>

[2] <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4249041,00.html>

[3] http://www.realclearworld.com/articles/2013/07/29/what_happens_when_israel_starts_pumping_oil_105349.html

[4] <http://www.globalresearch.ca/energy-hegemony-israel-eyes-lebanon-s-offshore-gas-reserves/19991>

[5] <http://www.gatestoneinstitute.org/2705/turkish-warships-shell-narrow-water-between>

[6] <http://www.cbn.com/cbnnews/insideisrael/2012/February/Turkey-Unhappy-with-Netanyahu-Visit-to-Cyprus/>